

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ ТЫВА
МУ Управление образования Каа-Хемского района
МБОУ СОШ с.Дерзиг-Аксы

СОГЛАСОВАНО
Зам. директора по УВР
МБОУ СОШ с.Дерзиг-Аксы

Донгак
« 31 » 08 2023г.

Донгак Ю.Ю.
2023г.

УТВЕРЖДАЮ
Директор МБОУ СОШ с.Дерзиг-Аксы

Салчак
« 07 » 09 2023г.

Салчак А.А.
2023г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета

«Родной (тувинский) язык»

наименование предмета (курса)

для 6 класса

на 2023/2024 учебный год

Составитель:

Кужугет Аяна Ким-ооловна,
учитель родного язык и литературы
высшей квалификационной категории

Дерзиг-Аксы
2023г.

Тайылбыр бижик.

Ажылчын программаны 2022-2023 өөредилге чылында ажыглаттынып турган «Кол ниити өөредилгениң 5-9 класстарына «Төрөөн (тыва) дыл» эртемниң чижек өөредилге программазында» (Тургузукчулары: ф.э.к. К.Б. Доржу, Ч.А. Сарыглар. 2021.) чамдык темаларның туруштары Федералдыг ажылчын программада (2023ч.) өскерли берген, ынчангаш 2023-2024 өөредилге чылында федералдыг ажылчын программаже чоорту шилчииринге методиктиг дуза чедирер сорулга-биле кылганы (Тургузукчузу Ч.А. Сарыглар, Кызылдың 9 дугаар гимназиязының дээди категорияның тыва дыл болгаш чогаал башкызы, НШХИ-ниң улуг методизи) чижек календарь-тематиктиг планнаашкын тургустунга даянган.

2023-2024 өөредилге чылында РФ-тин ОФКС-тин негелделеринге дүүштүр ниити өөредилге черлеринин 5-11 класстарына тыва дылдын чижек программазына даянып кылган.

Тыва дыл, 5 класс. Е.М.Куулар, Т.Б.Оюн, Ч.А.Сарыглар, Ч.М. Тюлюш-Кызыл.
НШХИ, 2022 ч

Программа ёзугаар чылда- 68 шак. 2023-2024 чылдын ооредилге планында 68 шак.

Амгы үеде тыва дыл Тыва Республиканың күрүне дылы болбушаан, тыва чоннуң төрөөн дылы бооп чоруур. Өреникчилерни дылга өөредир оларның долгандыр турар бойдука болгаш ниитилелге хамаарылгазын база үзел-бодалдарын хевирлээр. Оон аңгыда төрөөн дыл эртеми уругларның логиктиг боданыышкынын, дыл-домаан сайзырадыр.

Өөредилге программазы болгаш өөредилге номнары өреникчилерге теоретиктиг, практиктиг билиглерни дам-чыдарының кол прин-циптери, методтары, аргалары-биле харылзаалыг. Тыва дыл кичээлдеринге хереглээр сөзүглелдер, өөредилге номнарында бердинген мерге-жилгелерниң сөзүглелдери чечен чогаалдардан алдынгылаан.

5-9 класстарга төрөөн дыл курузу 5 класска өөренип эрткен чүүлдерниң дорт уланчызы болур. Ынчангаш башкы өреникчилерниң мурнуку класстарга төрөөн дылга чүнү эрткенин, кандыг мергежилдер болгаш чаңчылдар чедип алганын эки билир ужурлуг.

Тыва дылды өөредиринин сорулгалары:

- хамааты мөзү-шынар болгаш төрөөн чуртунга ынак болурунга кижизидер, төрөөн дылынга ынак, төрөөн дылын, чүдүлге-сүзүглелин үнелээри дег медеп билиринге, чугаалажып билиринге болгаш төрөөн дылынга даянып тургаш, өске-даа эртемнерни чедишкенин билеп албышаан, долгандыр турар амыдырал болгаш бойдус дугайында билиглерин калбартыр;

- угаан-бодалын болгаш дыл-домаан сайзырадыр, медепелдиг, литературлуг дылдын нормаларын ажыглап тургаш, хостуг чугаалажып, бодунуң бодалын шын чугаалап билиринге чаңчыктырар;

- тыва дылдың билиглерин шингээдип алыр, номчаан болгаш дыңнаан чүүлүнүң кол бодалын илередип билер;

- уругларның сөс-домаан байыдар болгаш грамматиканың өске-даа хевирлерин чугаа-домаанга ажыглап шыдаар;

- шингээдип алган аргаларын болгаш билиглерин херек кырында амыдыралга ажыглаары.

Тыва дыл башкыларының кол ажил угланыышкыны:

1. Өреникчилерни медепелдиг-биле шын номчуур, бижиир болгаш чугаалаарына өөредир;
2. Оларга төрөөн дыл болгаш чогаал талазы-биле эге билиглерни бээри;
3. Өреникчилерни ном-биле ажылдаарына чаңчыктырар болгаш оларның дылга сонургалын, номчулгаже болгаш билиглерже чүткүлдүүн хайныктырары;

4. Өөреникчилерниң мораль болгаш эстетика талазы-биле кижизидери;
5. Өөренип таныыр чүүлдерин сайгарып, бөлүктөп, деңнеп, түңнөп, оларның иштинден кол болгаш чугула чүүлдерни тып, тайылбырлап билиринге чаңчыктырары.

Материал-техниктиг болгаш информация-техниктиг хандырылгасы

Уругларның шингээдикчи болгаш чогаадыкчы чоруун сайзырадырын шиитпирлээри-биле янзы бүрү дидактиктиг, информациялыг материалдарны (энциклопедиялар, словарьлар, Интернет-ресурстар) дээш өске-даа материалдарны ажыглаарын сүмелээр.

	Хыналда ажылдар	Ай, хүнү	Херек кырында
1	Чогаадыг		
2	Административтиг хыналда диктант		
3	Диктант		
4	Хыналда тест		
5	Эдертиг		
6	Чогаадыг		
7	Административтиг хыналда диктан		
8	Бот ажыл		
9	Хыналда ажыл		

Темалыг планнаашкын

№	Темалар болгаш эгелери	Үлеттинген шактар
1	Дыл, дыл дугайында ниити билиглер	2
2	5-ки класска өөрөнгөн чүүлдерниң катаптаашкыны	3
3	Сөс тургузуу болгаш сөс чогаадылгасы	9
4	Морфология. Чүве ады. Орфография. Чугаа культуразы	13
5	Морфология. Демдек ады	11
6	Морфология. Сан ады	6
7	Морфология. Ат орну	6
8	Чугаа болгаш чугаалажып харылзажыры	4

6-ы класстың тыва дыл эртемин өөрөнгениниң түңнелинде уругларның шингээди алган турар ужурлуг билиглери:

- Сөс чогаадылгасынын сайгарылгасын кылыр. Ийи чугула кежигуннуг домактарнын синтаксистиг сайгарылгасын кылыр.
- Диалект сөстөрни, эргижирээн сөстөрни, неологизминерни ылгап билир.

- 1-6 класстарга ооренген чугаа кезектерин тывар болгаш оларнын грамматиктиг демдектерин тодарадып билир.
- Чүве аттарының, демдек, сан аттарының утказын, морфологтуг демдектерин, синтаксистиг ролун тодарадып билир;
- Орфографиядан болгаш орфоэпиядан. Нарын состерни шын адаар болгаш бижиир.
- Хураангай состерни шын адаар болгаш бижиир, оларнын кожумактарын шын тургузар.
- Артынчыларны ангылап азы дефистеп бижиир., алгы состерин билир.
- Пункуациядан. Деепричастиелиг болуглелдерни бижик демдектери-биле ангылаар.
- Домакка удурланыштырар болгаш чагырыштырар эвилелдер мургунуга биче сек салыр.

Тематическое планирование

по предмету «Родной (тувинский) язык»

наименование предмета (курса)

класс 6

учитель Кужугет Аяна Ким-ооловна

(ФИО) полностью

Количество часов по учебному плану:

Всего **68 часов; в неделю 2 час(ов)**

Плановых контрольных работ 6

Планирование составлено на основе

1. Ниити өөредилге черлеринге кол ниити өөредилгениң «Төрээн (тыва) дылга» чижек ажылчын программазы (5-9 класстар) (10-11 класстар) Тыва дыл болгаш харылзаалыг чугаа сайзырадылгазы 5-11 класстар. Күрүне стандартынга болгаш өөредилге программалары». Авторлары: К.Б. Доржу филология эртемнериниң кандидады, доцент, Ч.А. Сарыглар Кызылдың 9 дугаар гимназиязының дээди категорияның башкызы. 2. КОЛ НИИТИ ӨӨРЕДИЛГЕНИҢ 5-9 КЛАССТАРЫНГА «ТӨРЭЭН (ТЫВА) ДЫЛ» ЭРТЕМИНГЕ ЧИЖЕК КАЛЕНДАРЬ-ТЕМАТИКТИГ ПЛАННААШКЫН (2023-2023) Тургузукчузу: Ч.А. Сарыглар, Кызылдың 9 дугаар гимназиязының дээди категорияның тыва дыл болгаш чогаал башкызы, НШХИ-ниң улуг методизи

Программа

Учебник Тыва дыл, 6 кл. Е.М. Куулар, Т.Б. Оюн, Ч.А. Сарыглар, Ч.М. Тюлюш-Кызыл. НШХИ-22ч

(название, автор, издательство, год издания)

Календарь-тематиктиг план

№	Кичээлдин темазы	Шагы	Үези		ЭОР ЦОР
			План ёзугаар	эрттирер үези	
Дыл, дыл дугайында ниити билиглер					
1	Дыл – харылзажырының чугула чепсээ	1			
2	Төрел дылдар дугайында билиг	1			
5-ки класска өөрөнгенин катаптаары					
3	Фонетика болгаш орфоэпия. Орфография				
4	Лексикага катаптаашкын	1			
5	Сөзүглелдер болгаш стильдер. Чугаа стили	1			
6	Чогаадыг				
Сөс тургузуу болгаш сөс чогаадылгазы					
7	Морфемика – дыл эртемниң кезээ (Тыва дылда сөстүң уткалыг кезектери (морфемалар). Сөстүң тургузуу. Сөстүң	1			

	<i>дазылы. – кыска табылбыр)</i>				
8	Төрөл сөстөр	1			
9	Кожумактарның вариантылыгы болуру	1			
10	Дөс дугайында билиг	1			
11	Хевир тургузар кожумактар	1			
12	Өскертилге кожумактары	1			
13	Сөс чогаадылгазының аргалары Морфологтуг (кожумактыг арга)	1			
14	Синтаксистиг арга	1			
15	Катаптаашкын	1			
16	<i>Административтиг I-ги улдуңнуң хыналда диктантызы</i>	1			
2-ги улдун					
Морфология					
17	. Морфология – грамматиканың бир кезээ. Тыва дылда чугаа кезектери	1			
Чүве ады. Орфография. Чугаа культуразы					
18	Чүве адының ниити утказы, грамматиктиг демдектери болгаш синтаксистиг хүлээлгелери (<i>Чүве адының кылыг сөзү-биле холбаалыы.</i>)	1			
19	Чүве адының чогаадылгазы	1			
20	Чүве аттарының бичеледир, чассыдар хевирлери	1			
21	Чүве аттарының саны	1			
22	Чүве адының хамаарылга хевири, ооң кожумактарын шын бижири	1			
23	Үлегерлеп алган чүве аттарының хамаарылга кожумактарын шын бижири	1			
24	<i>Диктант</i>	1			
25	Чүве адының падежтери. Адаарының падежи (<i>Чүве адының адалга болуру. Адаарының падежинде чүве аттарының адалга болуру.</i>)	1			
26	Хамаарыштыларының падежи (<i>Чүве аттарының домакка тодарадылга болуру</i>)	1			
27	Бээриниң падежи (<i>Чүве аттарының домакка немелде, байдал болуру</i>) . Онаарының падежи (<i>Чүве аттарының домакка немелде болуру</i>)	1			
28	Турарының падежи (<i>Чүве аттарының домакка немелде, байдал болуру</i>)	1			
29	Үнериниң падежи (<i>Чүве аттарының домакка немелде, байдал болуру</i>) Углаарының падежи (<i>Чүве аттарының домакка немелде, байдал болуру</i>)	1			
30	Орус дылдан үлегерлээн сөстөрниң сан, падеж кожумактарын шын бижири	1			
31	Чүве адының морфологтуг сайгарылгазы	1			

32	<i>Хыналда тест</i>	1			
3-ку улдун					
Демдек ады. Орфография. Чугаа культуразы					
33	Демдек ады. Ооң утказы болгаш синтаксистиг хүлээлгелери	1			
34	Демдек аттарының темалыг бөлүктери. Кижилерниң аажы-чаңын, мөзү-бүдүжүн көргүскен демдек аттары	1			
35	Дириг амытаннарның аажы-чаңын, өң-чүзүнүн көргүскен демдек аттары	1			
36	Чүвелерниң янзы-бүрү ылгавыр талаларын көргүскен демдек аттары	1			
37	Демдек адының чогаадылгазы. Морфологтуг арга	1			
38	Демдек адының чогаадылгазы. Синтаксистиг арга	1			
39	Демдек адының уткалыг бөлүктери. Шынарның демдек аттары	1			
40	Шынарның демдек адының чадалары. Өйүндө чада. Кошкадыр чада	1			
41	Шынарның демдек адының күштелдирер чадазы	1			
42	Хамаарылганың демдек ады	1			
43	Демдек адының морфологтуг сайгарылгазы	1			
44	<i>Эдертиг</i>	1			
Сан ады					
45	Сан адының утказы	1			
46	Сан адының тургузуунун болгаш утказының аайы-биле бөлүктери	1			
47	Сан адының синтаксистиг хүлээлгези	1			
48	Сан адының нарын сөстөр болгаш быжыг сөс каттыжышкыннары тургузарынга киржилгези	1			
49	Сан адын чугаага ажыглаары	1			
50	Тыва дылда хемчег илередир чамдык сөстөрниң ажыглалы	1			
51	Сан адының морфологтуг сайгарылгазы	1			
52	Сан адынга катаптаашкын	1			
53	<i>Чогаадыг «Төрүттүнген чылым, айым, хүнүм дугайында»</i>	1			
54	<i>Үшкү улдуңнуң административтиг хыналда диктантызы</i>	1			
4-ку улдун					
Ат орну					
55	Ат оруннарының утказы болгаш грамматиктиг демдектери	1			

56	Ат орнунун бөлүктөри. Арынның ат оруннаны	1			
57	Айтылганың ат оруннаны. Айтырыгың ат оруннаны	1			
58	Тодаргай ат оруннаны. Тодаргай эвес ат оруннаны, оларны шын бижири	1			
59	Ат оруннанының морфологтуг сайгарылгазы	1			
60	Ат оруннанынга катаптаашкын	1			
61	<i>Бот ажыл</i>	1			
Чугаа, чугаалажып харылзажыры болгаш чугаа культуразы					
62	Тыва улустун чугаа этикеди. Чугаа чорудулгазының хевирлери. Аас чугаа. Бижимел чугаа	1			
63	Сөзүглелдин тодаргай болгаш элдээрткен утказы.	1			
64	Сөзүглелдернин янзылары. Чурумал Тоожуушкун. Угаап боданыышкын	1			
65	Чыл тончузунун катаптаашкыны Сөс тургузуу. Сөс чогаадылгазы	1			
66	Чүве ады. Демдек ады Сан ады. Ат орну	1			
67	<i>Түңнел катаптаашкын</i>	1			
68	<i>Хыналда ажыл</i>	1			